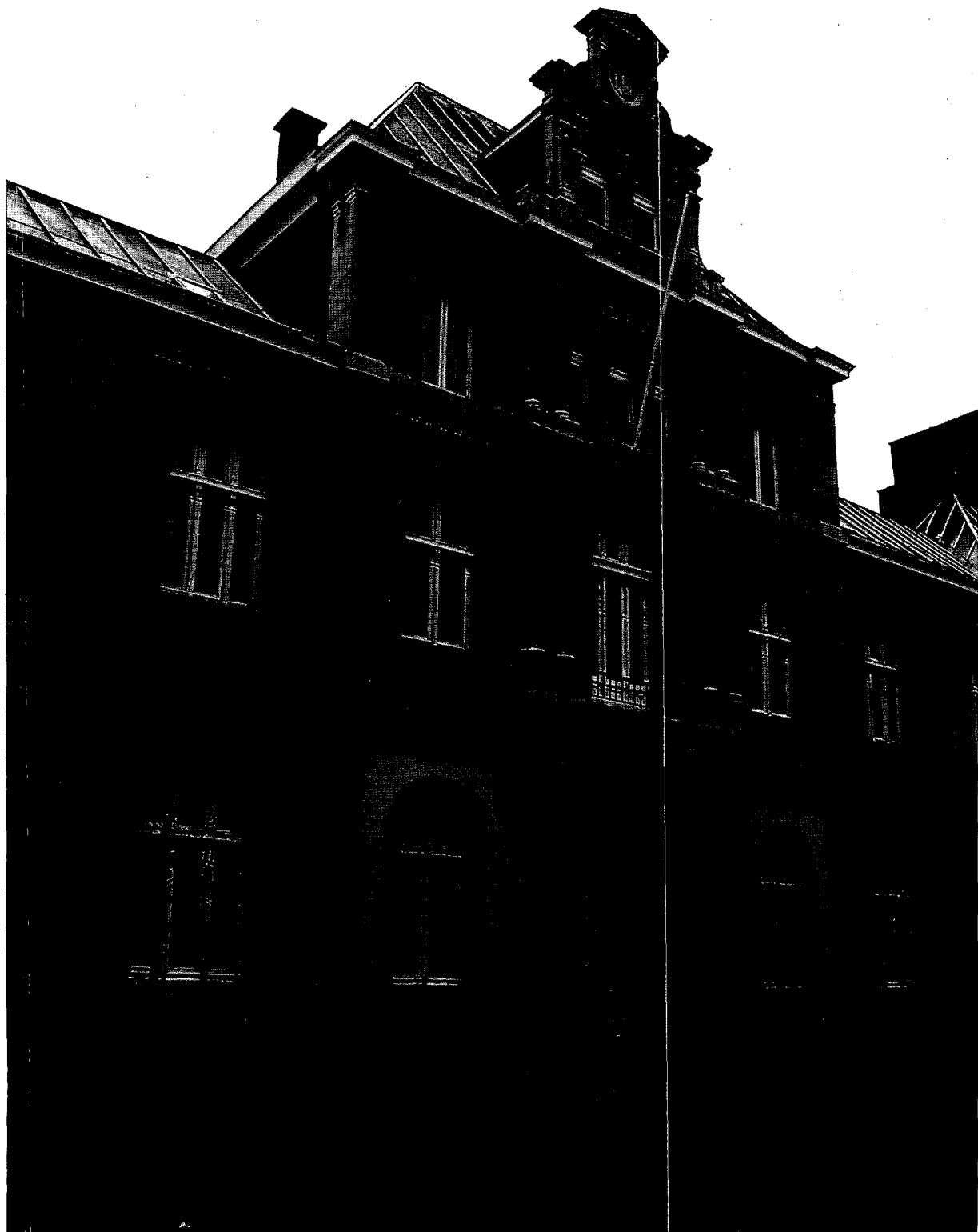

Brood & Rozen^{2004/3}

TIJDSCHRIFT VOOR DE GESCHIEDENIS VAN SOCIALE BEWEGINGEN

P. J. J. J.
28.12.61.

20 jaar ADVN

*Koen De Scheemaeker,
adjunct-directeur ADVN*

Het ADVN werd gesticht op 21 maart 1984 in Antwerpen en bestaat dit jaar dus precies twintig jaar. De instelling werd opgericht door personen die de belangrijkste segmenten van de Vlaamse beweging in breedste zin vertegenwoordigden, door wetenschappelijke deskundigen binnen en buiten de sfeer van de Vlaamse beweging en door vertegenwoordigers van de Stad Antwerpen. Zijn eerste ontwikkeling als zelfstandige organisatie kende het ADVN in de lokalen van het Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven (AMVC-Letterenhuis) aan de Minderbroedersstraat 22 in Antwerpen. Het AMVC-Letterenhuis is een stedelijke instelling en de geboden gastvrijheid was gesteund op een protocol dat het ADVN had afgesloten met de Stad Antwerpen. Dat protocol bepaalde dat de Stad Antwerpen het ADVN behulpzaam zou zijn bij het bekomen van een geschikte huisvesting.

Voorgevel van het ADVN-gebouw (foto Peter Maes)

Dankzij datzelfde protocol - en via een huurovereenkomst - kon het ADVN vanaf 28 september 1985 beschikken over een eigen vestiging, een stadsgebouw aan de Minderbroedersstraat 24.

Inmiddels had het Vlaams Parlement op 27 juni 1985 een decreet goedgekeurd waardoor het ADVN voortaan erkend en gesubsidieerd werd door de Vlaamse overheid. Bijkomende financiële steun van private personen en organisaties maakten het daarenboven mogelijk om een minimale infrastructuur uit te bouwen. Zo financierde bijvoorbeeld de Stichting Jules Dhondt uit Sint-Martens-Latem de inrichting van een leeszaal en een bibliotheek. Ook de recurrente steun van de Nationale Loterij was belangrijk bij de ontwikkeling van het ADVN. Die recurrente, op advies van de minister van Cultuur toegekende subsidiëring verdween door de hervorming van de Nationale Loterij in 2002.

Het ADVN groeide gestaag. De vestiging aan de Minderbroedersstraat 24 werd spoedig te klein, zodat extra ruimte noodzakelijk was. Het ADVN huurde daarom vanaf 1 mei 1987 van een privé-eigenaar een bijkomende huisvesting aan de Kleine Goddaert 12-16. Beide gebouwen, Minderbroedersstraat en Kleine Goddaert, lagen in elkaars onmiddellijke nabijheid. Die opportuniteit bood aan het ADVN de kans om zich in toenemende mate te ontwikkelen, zowel op het vlak van archiefverwerving als op het vlak van dienstverlening en werkgelegenheid.

De groei van het ADVN ging echter door. Daardoor werd de beschikbare ruimte

steeds minder toereikend. Op het einde van 1994 was die toestand reeds zodanig geëvolueerd dat de ADVN-accommodaties aan de Minderbroedersstraat en de Kleine Goddaert een dwangbuis dreigden te worden.

Nieuwe perspectieven ontstonden echter toen het ADVN een ruime huisvesting kon verwerven in de Lange Leemstraat, annex Hemelstraat. Voor het gebouw aan de Lange Leemstraat 26 werd op 25 september 1996 een overeenkomst van erfpacht gesloten met de Stad Antwerpen. Voor het pand Hemelstraat 25-29 werd op dezelfde dag een akte van aankoop ondertekend, eveneens met de Stad Antwerpen. Die aankoop werd financieel mogelijk gemaakt dankzij een legaat dat de instelling had ontvangen van een privé-persoon, wijlen Emiel Pil. Het ADVN houdt sindsdien de herinnering aan zijn donateur levendig door de organisatie van de Driejaarlijkse Pil-van Gastelprijs voor geschiedenis.

Op 18 augustus 1997 kon het ADVN zijn nieuwe accommodatie openstellen. Meteen werden ook de restauratie, de renovatie en de verdere inrichting van het gebouw aangevat. Die operatie werd mogelijk gemaakt door de geldelijke steun van talrijke organisaties en privé-personen. Ook de Stad Antwerpen gaf substantiële steun aan het ADVN: zij financierde de restauratie van de gevels van het gebouw aan de Lange Leemstraat.

Op 17 oktober 1998 werd de multifunctionele ruimte Auditorium Emiel Pater-noster in gebruik genomen. Daar grijpen sindsdien talrijke tentoonstellingen en lezingen plaats, als substantieel onderdeel van de publiekswerking van het ADVN.

Op 17 juni 2000 volgde de opening van de nieuwe Leeszaal Alfons Andries en op 15 september 2001 waren de vernieuwde inkomhal en onthaalruimte beschikbaar.

In 2002 ten slotte werd de informatica-infrastructuur aangepast aan de eisen van vandaag. Die aanpassing gebeurde onder meer dankzij de financiële steun van de Stichting Jules Dhondt uit Sint-Martens-Latem.

De ontwikkelingen op het vlak van de accommodatie vormen een belangrijk aspect in de algemene ontwikkeling van het ADVN als het centrum bij uitstek voor de wetenschappelijke studie van het Vlaams-nationalisme, de Vlaamse beweging en de nationale bewegingen in Europa en tegelijk als de uitgesproken verzamelplaats voor het archivalisch erfgoed van die historische thema's.

Het verzamelterrein

Het verzamelveld van het ADVN is de Vlaamse beweging in haar ruime betekenis en haar breed kader. Daartoe hoort het nationalisme. Die politieke ideologie streeft ernaar de staat te doen samenvallen met de natie. De natie is de producent van de nationale identiteit en vormt het referentiekader voor de nationale bewegingen. Die hebben tijdens de laatste twee eeuwen een belangrijke rol gespeeld in de samenleving en in de internationale betrekkingen.

Het ADVN verzamelt dan ook niet alleen archief, documentatie en informatie over de nationale bewegingen, maar onder andere ook over de nationaliteiten,

etnische minderheden, talen, regionalisme... en betreffende de theorievorming omtrent nationalisme. Het belangrijkste deel van het verzamelveld wordt ingenomen door de nationale stromingen in Vlaanderen (Vlaamse beweging, Vlaams-nationalisme, franskiljonisme, Belgisch-nationalisme).

Het ADVN verzamelt tevens bronnen en informatie betreffende thema's die aan het nationalisme inherent of ermee verwant zijn: identiteit, migratie, daensisme, solidarisme, fascisme, de nieuwheidense beweging en groen radicaal-rechts enz. Zo bijvoorbeeld prospecteert en verzamelt de instelling de archieven van Vlaamse migranten in Noord- en Zuid-Amerika.

De collectie

Een nationale beweging wordt gedragen door personen, organisaties, verenigingen, acties, gebeurtenissen, symbolen, ideologieën. Die produceren brieven, nota's, verslagen, dagboeken, periodieken, boeken en brochures, affiches, pamfletten enz. De ADVN-collectie weerspiegelt de verscheidenheid van materiële sporen en de vele facetten van de nationale bewegingen en de daarmee verwante stromingen en thema's.

Het ADVN heeft de afgelopen twintig jaar talrijke archiefbestanden en documentatie verzameld. Die archieven zijn zeer divers van vorm en inhoud: van een bestand dat een depotlokaal volledig in beslag neemt tot één omslag met brieven. En van zakelijke kabinetsdossiers of een boekhouding, naar partituren of naar brieven van IJzerfrontsoldaten.

De archiefvormers zijn personen, verenigingen en organisaties. Tot de eerste soort, persoons- en familiearchieven, behoren de archieven van onder meer de priesters Cyriel Verschaeve en Laurentius Jules Callewaert, de politici Frans Van der Elst en Willy Kuijpers, de jeugdleider Staf Vermeire, de culturele actoren Willem De Meyer en Edmond De Clopper, voormannen als Paul Daels en Arthur de Bruyne, activisten als Jozef Van den Broeck en Jan Derk Domela Nieuwenhuis Nye-gaard, naast kunstenaars als Edmond Verstraeten en Door Boerewaard en de familie Berten Pil - Marie van Gastel.

Van verenigingsarchieven bevinden zich in het ADVN deze van grote of middelgrote organisaties zoals de Vlaamse Toeristenbond-Vlaamse Automobilistenbond (VTB-VAB), het IJzerbedevaartcomité, het Verbond van Vlaamse Oudstrijders (Verbond VOS), het Algemeen Nederlands Zangverbond (ANZ), de Vlaamse Volksbeweging (VVB), de Marnixring (MR), het Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel (VVO), het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel en de Stichting Vlamingen in de Wereld (ViW). Maar daarnaast zijn er ook de kleinere verenigingen zoals de IJzerstichting, de Werkgroep Arbeid, een plaatselijk Taalgrenscomité, jeugdverenigingen als het Sint-Arnoutsvendel. Verder is er een belangrijke collectie archieven van partijen (bv. Volksunie, Vlaamse Concentratie) en partijafdelingen (bv. de Volksuniejongeren) en kabinetten (bv. van minister van Buitenlandse Handel Hektor De Bruyne van 1977 tot 1979).

Daarnaast zijn er een aantal archieven en fondsen gevormd rond het brede verza-

melveld van het ADVN: het fonds betreffende de Vlaamse migratie naar Zuid- en Noord-Amerika (o.m. Vlamingen in de Wereld, Arthur Verthé), het Fonds Koerdistan (met meer dan 12.000 publicaties), het bedrijfsarchief Good, het archief van de Aloude Rederijderskamer De Goudbloem enz.

Naast die archiefbestanden beschikt het ADVN over de meest uitgebreide collectie (periodieke en monografische) publicaties en audiovisuele bronnen over de nationale bewegingen en nationaliteiten in Europa en daarbuiten, over nationalisme als theorie en ideologie, over culturele identiteit (en bv. de gevolgen voor het moderne bedrijfsleven), over radicaal-rechtse stromingen in de samenleving enz.

De collectie van het ADVN wordt bewaard in drie afdelingen. In de afdeling Archief horen brieven, notities, notulen, nota's, dagboeken, financiële stukken enz., naast knipsels, folders, strooibiljetten en necrologia. In de afdeling Beeld en Geluid bevinden zich foto's, films en videobanden, dia's, grammofoonplaten, klankbanden, affiches, vlaggen, beelden, prenten en tekeningen, voorwerpen enz. De afdeling Bibliotheek bestaat enerzijds uit boeken en brochures en anderzijds uit kranten en tijdschriften.

De ontsluiting van de collectie gebeurt zowel op vormelijk als op inhoudelijk vlak.

Enerzijds worden de bronnen vormelijk beschreven. Daarbij wordt ieder archiefstuk - ongeacht de informatiedrager - behandeld als deel van het archiefbestand waarin het bij ontvangst of bij het opma-

ken is opgenomen. Anderzijds wordt ook de informatie beschreven die elke bron bevat. De documenten worden dus tegelijk archivalisch, documentalistisch én museaal ontsloten.

Aan die wijze van ontsluiting beantwoordt een reeks geautomatiseerde toegangen tot de bronnen. Zo zijn er de gedetailleerde beschrijvingen in inventarissen en in de standcatalogi, naast de overkoepelende trefwoordenlijst en het algemene archievenoverzicht. De meeste van die toegangen zijn ook consulteerbaar op de vernieuwde website van het ADVN die vanaf dit jaar beschikbaar is. In de leeszaal van de instelling worden de bronnen ter beschikking gesteld voor onderzoek. De bronnen worden ook gebruikt voor publicaties en tentoonstellingen en door de media.

Onderzoek

Het ADVN heeft naast een archivalische en documentaire opdracht ook een onderzoeksfunctie. De instelling voert projectmatig wetenschappelijk onderzoek uit dat resulteert in colloquia, tentoonstellingen en publicaties. In dat verband kan verwezen worden naar de projecten in het kader van het Museum van de Vlaamse Sociale Strijd (provinciebestuur Oost-Vlaanderen). Zij handelen over de Vlaamse Huizen (Anne Himpe, *De beweging in huis*, 1992), over de Vlaamse beweging als massabeweging (Guy Leemans e.a., *Vlamingen komt in massa*, 1999), over de monumenten van de Vlaamse beweging (Frank Seberechts (red.), *Duurzamer dan graniet*, 2003). Te vermelden vallen ook het

colloquium omtrent Herman Van den Reek en de antiburgerlijke stroming in de Vlaamse beweging (1995), de reeks *Bibliografie van de Vlaamse beweging* (3 dln., 1989, 1998, 2002) of de monografieën en biografieën zoals Bruno De Wevers *Greep naar de macht* (1994), Romain Vanland-schoots *Kapelaan Verschaeve* (1998) en Joris Dedeurwaerders *Professor Speleers* (2002). Het ADVN is tevens de gastheer voor het tijdschrift *Wetenschappelijke tijdingen* en de beheerder van de Driejaarlijkse Pil-van Gastelprijs voor Geschiedenis. Het ADVN neemt ook deel aan een reeks gezamenlijke onderzoeksprojecten i.s.m. Amsab-ISG, Kadoc-K.U. Leuven en Liberaal Archief, zoals Odis-Onderzoeks-steunpunt en Databank Intermediaire Structuren in Vlaanderen 19e-20e eeuw, de Archiefbank Vlaanderen en de diverse projecten voor de provinciebesturen van Antwerpen, Oost-Vlaanderen (zie eerder) en Vlaams-Brabant.

Over de werking van de instelling wordt bericht in het driemaandelijkse blad *ADVN-Mededelingen*.

De activiteiten die het ADVN organiseert naar aanleiding van zijn twintigste verjaardag sluiten dan ook aan bij de diverse activiteiten die de instelling ontplooit (de Driekoningengesprekken omtrent wetenschappelijke geschiedschrijving en engagement, de tentoonstelling *Twintig jaar ADVN* die een overzicht biedt van het verzamelterrein en de collectie, de publicatie van het archievenoverzicht enz.).

Als laatste manifestatie in dit feestjaar, organiseert het ADVN op 15 oktober 2004 een internationaal colloquium *Nationale*

bewegingen en historiografie. Op dat colloquium worden aan de hand van enkele representatieve casussen onderlinge overeenkomsten en verschillen onderzocht in de geschiedschrijving van nationale bewegingen in Europa.

Meer informatie

Wie meer wenst te weten over het ADVN en zijn werking, kan contact opnemen langs de website van de instelling (www.advn.be) of langs onderstaande gegevens.

De tentoonstelling *Twintig jaar ADVN* loopt nog tot 15 december 2004 in het Auditorium Emile Paternoster in het ADVN. Inschrijvingen voor het colloquium kunnen langs de website van het ADVN of langs onderstaand adres.

ADVN, Lange Leemstraat 26,
2018 Antwerpen

[T] 03-225 18 37

[F] 03-226 64 05

[E] info@advn.be